

INGEZONDEN.

De redactie behoudt zich voor, ter bevordering van spoedige plaatsing der stukken, zoo noodig eenige bekorting aan te brengen.

MILITIEKEURINGEN.

De critiek van generaal-majoor S. W. PRAAG, inspecteur van den Geneeskundigen Dienst der Landmacht 1), op mijn artikel Militiekeuringen 2) geeft mij aanleiding het volgende op te merken:

Generaal PRAAG beklagt zich erover, dat ik mijn grieven niet rechtstreeks tot hem gericht heb. Het antwoord hierop kan kort zijn. Gelet op het weinige succes, dat ik met mijn klachten bij een mondeling onderhoud met generaal PRAAG had, wachtte ik mij wel mij daarmede nog eens schriftelijk tot hem te wenden; daartoe was mij uit mijn diensttijd de werking van het ambtelijk loodje maar al te goed bekend.

Generaal PRAAG zegt, dat mijn punt van uitgang, n.l. de onbevredigende uitkomsten van de keuringen, op een praemisse berust. Als generaal PRAAG in een circulaire dd. 14 Februari 1934 mededeelt, dat van 450 personen 5 lieden bij in dienst treding moesten worden ongeschikt verklaard wegens onvoldoende gezichtsscherpte en bovendien 18 personen wegens kleurenblindheid, dan noem ik dit vaststaande feiten en geen praemissen. Ook laat de volgende uitlating van generaal PRAAG in zijn circulaire van 20 Maart 1934 weinig aan duidelijkheid te wenschen over. „Het verschijnsel deed zich eenige jaren geleden voor, dat na opkomst in werkelijken dienst een niet onbelangrijk aantal dienstplichtigen werd afgekeurd op grond van gebreken, genoemd in het Mil. Keuringsreglement kol. I nr. 1—4, wier ongeschiktheid reeds bij hun keuring had kunnen worden vastgesteld. Ter beperking van dit euvel werd enkele jaren geleden een nieuwe index vastgesteld met de bedoeling, dat van ieder persoon deze index $I = G - (6/5 G + 95)$ wordt opgenomen.”

Uit generaal PRAAG's artikel blijkt nu, dat op de beslissende beteekenis aan dezen index toegekend, kort na zijn invoering moest worden teruggekomen. Naar anderen mij mededeelden, was reeds de eerste dagen van de toepassing van den index het aantal afgekeurden zóó groot, dat men vreesde niet aan het benodigde aantal goedgekeurden te zullen toekomen. Het middel bleek dus in zeker opzicht erger dan de kwaal! Toen werd een relatieve waarde aan den index toegekend. Meent generaal PRAAG nu werkelijk in dit twijfelachtige hulpmiddel een panacee gevonden te hebben tegen het euvel, dat hij met zooveel nadruk signaleerde? Indien dit werkelijk het geval is, waarom geeft generaal PRAAG dan niet een vergelijkende opgave van het aantal door den keuringsraad goedgekeurden en later voor den dienst op grond van de vier eerste nummers van het M.K.R. ongeschikt bevondenen vóór en na de invoering van den index? Maar ook indien dit duidelijk ten gunste van den index sprak, dan nog zou mij zulks allerminst overtuigen van de bruikbaarheid daarvan, omdat deze gegevens geen antwoord zouden geven op de alleszins gewettigde vraag of bij de gewijzigde toepassing toch ook nog niet een te groot aantal jongelingen op onjuiste overwegingen wordt afgekeurd. Hierin schuilt een groot sociaal belang; jaarlijks worden ongeveer 50000 ingeschrevenen onderzocht, honderden jeugdige werklozen onder hen zien reikhalzend naar hun dienstdag uit, vele anderen raken, zooals generaal PRAAG zelf opmerkt, door een afkeuring gedupeerd, omdat de beslissing „ongeschikt” medebrengt, dat zij zich zien uitgesloten van vele betrekkingen, waarvoor een keuring eveneens vereischt wordt, om nog niet te spreken van het waarlijk niet geringe aantal jonge mannen, die in het vervullen van hun dienstplicht een eer stellen.

Van generaal PRAAG's mededeeling, dat de goedkeuring van 18 ingeschrevenen met kleurenblindheid op nalatigheid berustte, neem ik goede nota. Wellicht heeft

1) Zie dit *Tijdschrift* bldz. 182, 1935.

2) „ „ „ „ 4219, 1934.

hij niet gerealiseerd, dat het daltonisme bij mannen tot 3 à 4 pCt. wordt aangetroffen. Bij het tweede onderzoek werd dus een percentage kleurenblindheid gediagnosticeerd, dat even groot is als verwacht had mogen worden voor het geval, dat de groep in het geheel niet op daltonisme was onderzocht! Dit bewijst wel, dat de nalatigheid bedenkelijke afmetingen aannam.

Generaal PRAAG geeft toe, dat het met de keuringslokalen niet geheel in orde is, „maar”, zegt hij, „vroeger is het nog slechter geweest, dus moeten wij nu maar tevreden zijn, dat de toestand voortdurend verbetert”. Die verbetering schrijft generaal PRAAG dan toe aan den strijd, dien het Departement van Defensie al jaren lang met de Gemeentebesturen voert. Let wel, het Departement, dat de deskundigheid om de geschiktheid der keuringslokalen te beoordeelen mist, voert den strijd en niet de wél deskundige Geneeskundige Dienst. Dit is wel typeerend voor de bestaande verhoudingen. En wat te denken van de opmerking van generaal PRAAG: „... en vele gemeentebesturen zijn vaak niet in staat om voor de enkele dagen, dat de keuringsraad per jaar in hun gemeente zitting houdt, een aan alle eischen voldoende lokaal in te richten en zich hiervoor groote uitgaven te getroosten”. In Hillegom verklaarde ik het zeer gehoorige keuringslokaal ongeschikt. Mij werd toen een andere, in menig opzicht veel betere, gelegenheid ter beschikking gesteld. De gemeente moest dit lokaal huren, misschien wel voor f 10.— per dag gedurende drie dagen. Acht generaal PRAAG een dergelijk bedrag te hoog om de betrouwbaarheid der keuring van ruim 100 jongelui aanmerkelijk te verhoogen en is hij inderdaad van meening, dat een gemeente, eenmaal attent gemaakt op de deletaire gevolgen, welke een slecht keuringslokaal voor haar burgerij kan hebben, weigerachtig zal blijven om ten koste van een luttel bedrag de noodige verbeteringen aan te brengen? En mocht een enkele gemeente dit niet inzien, is er dan niet nog een Staatsgezag, dat haar daartoe kan dwingen? De fluweelen handschoen, waarmede het Departement van Defensie blijkbaar tot nu toe diverse gemeenten aanpakte, dient onverwijd te worden uitgetrokken, mits daaronder de krachtige hand van een doelbewuste deskundige centrale leiding te voorschijn kome. Zeker zijn wij op den verkeerden weg, wanneer de inrichting van keuringslokalen geschiedt volgens de eischen, welke de keurende geneesheer in het algemeen stelt, zooals generaal PRAAG het wil. Verder ontzeg ik generaal PRAAG het recht te trachten de aandacht van de onvoldoende keuringslokalen af te leiden door de vraag op te werpen of wellicht de gejaagde, prikkelbare toestand, waarin ik blijkbaar verkeerde, mij de zaak niet te somber heeft doen inzien. Generaal PRAAG waagt zich hier aan een diagnose op afstand, welke zichzelf als zoodanig reeds veroordeelt. Zeker, op drukke dagen voelde ik mij soms tegen het einde van den middag gejaagd en prikkelbaar, maar dit houdt geenszins in, dat ik den overigen keuringstijd in een zoodanig nerveusen toestand verkeerde, dat mijn objectiviteit ten aanzien van de beoordeeling der keuringslokalen ook maar eenigermate verloren ging.

De gebezigde index kwam reeds ter sprake. Verder moet ik tegen het verwijt van generaal PRAAG, dat ik met mijn beschouwingen een openstaande deur intrapte, protesteeren. Wat ik betoogde is, dat ook de relatieve waarde aan den index gehecht, aan ernstigen twijfel onderhevig is. Deze deur stond voor generaal PRAAG zeker niet open en wanneer het mij gelukt is, haar zelfs maar op een kier te zetten, dan zou ik daarmede mijn moeite ruimschoots beloond zien.

Dat de keuringseischen voor vrijwilligers bij de Marine en voor militieplichtigen belangrijke geschilpunten opleveren, kan ik generaal PRAAG niet toegeven. De nummers van lijst A kol. I van het M.K.R., waarop de militieplichtigen gekeurd worden, en die van lijst B kol. I, welke als richtsnoer dienen voor de keuring van vrijwilligers bij de Marine, luiden, behoudens verschillen voor gehoor- en gezichtscherpte, woordelijk gelijk. Ik ken ook geen ziekten of afwijkingen waarvoor de interpretatie van die eischen in verband met de te verrichten diensten vlotter kunnen zijn voor vrijwilligers bij de Marine. Generaal PRAAG wil toch niet de voorstelling wekken alsof bijvoorbeeld een prae-tuberculose bij de Marine minder zwaar getild wordt? Zoo ja, dan moet ik veronderstellen, dat generaal PRAAG onbekend is met het feit, dat de vaak zeer ongunstige hygiënische toestanden aan

boord van oorlogsschepen en de ongeëvenaard zware eischen aan het personeel in de tropen gesteld, juist ten opzichte van deze ziekte de grootste voorzichtigheid noodig maken. Aangezien verder de consequenties, verbonden aan de goedkeuring van een vrijwilliger, financieel veel zwaarder wegen dan die, welke aan een geschiktheidverklaring voor den militiedienst vastzitten, is het aan geen twijfel onderhevig, dat de keuring voor vrijwilliger bij de Marine strenger is dan die voor de militie. Generaal PRAAG kan dus moeilijk volhouden, dat ik, die jarenlang volgens de strenge opvattingen der Marine keurde, minder geschikt zou zijn om voor de militie te keuren dan officieren van gezondheid der Landmacht. Bovendien vergist hij zich als hij mededeelt, dat ik in 1934 voor het eerst voor de militie keurde; ongeveer 15 jaar geleden maakte ik te Dordrecht op zijn minst één volledige keuringscampagne voor de militie mede.

Ik heb nog eens nagelezen wat ik over de mindere ervaring op keuringsgebied van jeugdige officieren van gezondheid schreef. Het is mij niet gelukt daarin het smalende te ontdekken, waartegen generaal PRAAG meent met klem te moeten opkomen, tenzij hij zich op het m.i. verderfelijke standpunt stelt, dat beginnelingen in een vak het op zijn minst evengoed of zelfs beter weten dan degenen, die jarenlang de leerschool van de practijk doorloopen hebben.

Thans nog eenige opmerkingen over de gebruikte weegschalen. Generaal PRAAG geeft toe, dat deze niet deugen, maar acht de uitgeoefende contrôle in den 18den keuringsraad niet voldoende. Hoe weet generaal PRAAG, dat als een weegschaal verschillend aanwijst naarmate degeen, die gewogen wordt iets meer naar rechts of links afwijkt, het juiste gewicht zal aangegeven worden, indien de betrokkenen precies in het midden staat? En ook als de weegschalen gecontroleerd worden met bijvoorbeeld 10 KG., wie garandeert dan, dat de alsdan gevonden fout hetzelfde zal blijven bij een belasting met een mensch, die 50 KG. of meer weegt? Het periodiek ijken kan m.i. alleen enigszins betrouwbaar zijn, wanneer deze ijking geschiedt met gewichten van ten minste 50 KG. Dit alles maakt, dat van een in theorie voorgenomen contrôle in de practijk niet veel terecht kan komen. Bij een balansfout van 1 tot 1.5 KG. geeft de index reeds totaal misleidende aanwijzingen. Nog hinderlijker worden de nadeelige gevolgen van een dergelijke fout, indien ingeschrevenen, wier gewicht tusschen 49 en 51 KG. gelegen is, ter keuring verschijnen. Ingevolge een circulaire van generaal PRAAG dienen personen, wier gewicht 50 KG. niet te boven gaat, definitief ongeschikt verklaard te worden. Bij een foutieve aanwijzing in positieven zin loopen jongens, die in werkelijkheid 49 KG. wegen, kans niet onmiddellijk afgekeurd te worden, terwijl in het omgekeerde geval personen, die de grens van 50 KG. ruim overschrijden, ten onrechte ongeschikt verklaard worden. Dat mijn bezwaren in deze ook door anderen aan gevoeld worden, moge blijken uit de volgende aanhaling uit de reeds meermalen geciteerde officieele wenken: „Wegingen en metingen kunnen somwijlen een uitnemend hulpmiddel zijn ter bepaling van lichaamszwakte enz. Hoewel daaromtrent in het keuringsreglement geen cijfers zijn genoemd, mag toch in het algemeen wel een lichaamsgewicht van tenminste 50 KG. geëischt worden. Vermoedelijk zal het vastleggen van die eisch in het keuringsreglement wel daarom niet zijn geschied en ook bij een eventueele herziening van dat reglement wel niet gewenscht zijn, omdat:

- 1e. alsdan een goed betrouwbaar weegtoestel noodig zou zijn;
- 2e. het lichaamsgewicht tijdelijk kunstmatig niet onbelangrijk verminderd kan worden en daardoor ontduiking van den dienstplicht mogelijk zou worden gemaakt”.

Er bestaat dus alle reden om de veerbalansen te vervangen door degelijke basculebalansen. Een goede basculebalans kost tegenwoordig ongeveer f 40.—. In het groot aangeschaft waarschijnlijk belangrijk minder, zoodat de 275 noodig geachte balansen op zijn hoogst 10 duizend gulden kunnen kosten. Generaal PRAAG acht een dergelijke uitgave zeker niet gewettigd. Inderdaad telt tegenwoordig ook voor een defensie-budget een bedrag van f 10000 mee, maar een kanon of een torpedo kost meer. Wat heeft nu voor de weermacht meer waarde: het bezit van een dezer strijdmiddelen of de zekerheid, dat het fysieke weerstandsvermogen van de samenstellende eenheden van die weermacht, dus van de soldaten, is toegenomen?

Heeft de jongste wereldoorlog niet geleerd, dat de fysiek van den troep van de grootste beteekenis is en neemt een goede fysiek niet zijn aanvang in een juiste keuring? En dit is dan nog maar de militaire kant van het vraagstuk, de sociale zijde, dus het recht van ons volk, dat bij de keuringen het afkeuren op onjuiste overwegingen tot het kleinst mogelijk minimum beperkt blijve, acht ik reeds voldoende toegelicht.

Wat punt III, de overbelasting der keurende artsen, betreft, begin ik met generaal PRAAG er opmerkzaam op te maken, dat hij mij dingen toedicht, die ik niet gezegd heb. Volgens hem hadden de oudere keurende artsen gemiddeld $4\frac{1}{2}$ tot 5 à $5\frac{1}{2}$ uur per dag noodig en ik 10 uur. Ik schreef, dat ik op de dagen, waarop vele ingeschrevenen waren opgeroepen, 10 uur achtereen vrijwel onafgebroken keurde; over een gemiddelden keuringstijd heb ik in het geheel niet gesproken.

Inmiddels neem ik andermaal goede nota van generaal PRAAG's mededeelingen; ditmaal dat de oudere geneesheeren gemiddeld 5 uur keurden. Aannemende, dat het gemiddelde aantal keuringen, evenals in mijn district, 34 per dag bedroeg, werd dus nog geen 9 minuten per man 1) besteed, of indien men het aantal directe uitvallers wegens grove afwijkingen op 4 stelt, 10 minuten per man. In die 10 minuten moet, wil de keuring werkelijk beantwoorden aan de eischen van het keuringsreglement, een onderzoek plaats hebben, dat in sommige opzichten misschien iets achter blijft bij dat voor een z.g. groote levensverzekering, maar in andere opzichten stellig verder gaat, bijvoorbeeld ten aanzien van de oogen. De eischen ten opzichte van de verschillende brekingsafwijkingen zijn zeer ingewikkeld en komen hierop neer, dat bij elke niet normale gezichtsscherpte de aard der afwijking bepaald moet worden en gewoonlijk ook de gezichtsscherpte met glazen. Er liggen hier vele voetangels en klemmen. Zoo is het mij eenige malen overkomen, dat personen met een progressieve myopie een bril droegen, welke lang geleden was voorgeschreven. Met dezen bril werd de vereischte gezichtsscherpte dan niet gehaald, maar met een gewijzigden bril wel; toevallig waren dit dan jongens voor wie afkeuring een groote teleurstelling zou hebben beteekend. Op de 1450 keuringen trof ik 380 brekingsafwijkingen aan. Laten wij aannemen, dat het gewone onderzoek op gezichtsscherpte en kleuronderscheidingsvermogen gemiddeld $1\frac{1}{2}$ minuut vergt en de afwijkingen der gezichtsscherpte extra 5 minuten opeischen, dus voor ruim $\frac{1}{4}$ der onderzochten per dag 9×5 minuten, dan verlangt het oogonderzoek alleen al per dag $30 \times 1\frac{1}{2}$ minuut plus 9×5 minuten = 90 minuten. Voor de rest van het onderzoek blijven dan 210 minuten over, dus per persoon 7 minuten. Dit behoort, zooals de wenken stipuleeren, *nauwgezet en niet haastig te geschieden met gebruikmaking van alle hulpmiddelen, die de wetenschap aan de hand geeft voor zoover deze ter plaatse beschikbaar zijn*. Daarbij komt dan nog de onvermijdelijke administratie enz. Hoe dit alles in zoo'n korten tijd mogelijk is, is mij onbegrijpelijk. Of is de feitelijke toestand wellicht zoo, dat de strenge keuringseischen alleen in theorie gelden, maar dat de practijk toestaat daarvan in belangrijke mate af te wijken, omdat... men anders niet vlug genoeg opschiet? Indien dit werkelijk het geval is, wordt het vrijwel totaal nalaten van het onderzoek op kleurenblindheid begrijpelijk. Dan wordt ook begrijpelijk, dat het niet aanwezig zijn van een oorspuut in de keuringskist niet als een gemis gevoeld wordt. Bij een geval van hardhoorigheid met cerumenproppen zou het reinigen der ooren immers te lang ophouden en de theoretische eischen van het keuringsreglement (zie de nummers 104 t/m 110), die oorspiegelonderzoek verlangen, worden dan blijkbaar rustig opzij gezet en de betrokkene lukraak goed- dan wel afgekeurd.

Generaal PRAAG beweegt zich blijkbaar gaarne op psychiatrisch terrein, want behalve de permanente gejaagde prikkelbaarheid vermoedt hij bij mij ook nog neiging tot „sombere zelfbeschuldiging”. Ook hiertegen opponeer ik. Vermoedelijk stelt generaal PRAAG ditmaal zijn diagnose op mijn uitlating „ofschoon er reden te over is om aan te nemen, dat de door mij genomen beslissingen niet altijd juist

1) Bij de geneesheeren, die slechts $4\frac{1}{2}$ uur bezig waren, wordt dit zelfs 8 minuten.

zijn geweest, meen ik enz.", maar dit houdt toch geen zelfbeschuldiging in? Mij dunkt, dat mijn artikel duidelijk aangeeft, dat de oorzaak van de waarschijnlijk ook door mij verkregen onbevredigende resultaten niet bij mij liggen. Ik wijs dan ook bij voorbaat alle verantwoordelijkheid voor eventueel door mij gemaakte fouten zeer beslist van de hand.

Volgens mijn innige overtuiging is de wijze, waarop thans de militiekeuringen geschieden, volkomen fout. Het artikel van generaal PRAAG, waarin hij na uitvoerige ruggespraak met de keurende geneesheeren mijn grieven gedeeltelijk als juist erkent en waarin hij bovendien de verklaring aflegt, dat de gemiddelde duur van de keuring nog geen volle 9 minuten bedraagt, heeft mij in die overtuiging slechts versterkt.

J. J. LOUWERSE;

Gep. Hoofdofficier van Gezondheid 1ste kl. K.M.

Dordrecht, Februari 1935.

Gaarne maak ik gebruik van de gelegenheid, mij door de Redactie geboden, op het bovenstaande verweer te antwoorden.

Dit antwoord zal kort zijn en tevens mijn slotwoord.

Ik wil geen pogingen wagen om de innige overtuiging van dr. LOUWERSE: „dat de wijze, waarop thans de militiekeuringen geschieden, volkomen fout is", aan het wankelen te brengen. Wel zou ik het op prijs stellen indien dr. LOUWERSE met mij persoonlijk eens zou komen praten omtrent de eischen, waaraan een dergelijk massaonderzoek moet voldoen en de bezwaren bij moeilijkheden, die daaraan verbonden zijn. Ik kan hem de verzekering geven, dat bij den militairen geneeskundigen dienst der landmacht van het ambtelijk loodje minder gebruik wordt gemaakt dan blijkens zijn ervaring in zijn diensttijd het geval is geweest en dat vermoedelijk daarbij wel zal blijken, dat onze opvattingen niet zoo heel veel verschillen.

S. W. PRAAG.

EEN VRAAG.

In de te Amsterdam gehouden specialistenvergadering, eenige maanden geleden, werd de salarisverhoging van den secretaris bepleit onder andere met de mededeeling, dat de financiën het toelieten, aangezien er een overschot was van ongeveer 5 mille. Dr. VAN DER BIJL, lid der financiële commissie, bestreed het voorstel en zei, *dat de administratie der specialistencommissie dermate slordig was, dat genoemde commissie haar eigen geldmiddelen niet kende, omdat de accountant had uitgemaakt, dat er slechts een overschot was van nog geen 2 mille.*

Hierop heeft niemand gereageerd (het is in die vergadering uiterst moeilijk aan het woord te komen, mij lukte dat toen althans niet).

Aangezien ik sindsdien in het *Tijdschrift* ook geen enkel commentaar heb gelezen, zou ik thans gaarne te dezer plaatse van de specialistencommissie een weerlegging van deze mijns inziens ernstige beschuldiging lezen.

Goes, 4 Maart 1935.

J. F. O. HUESE.

De S. C. stelt het op prijs, door de redactie in de gelegenheid te worden gesteld, dadelijk op bovenstaand schrijven van dr. HUESE te kunnen antwoorden.

De door dr. HUESE genoemde uittaling van den secretaris der Geld-Commissie, dr. VAN DER BIJL, komt natuurlijk geheel voor de verantwoording van dezen laatste.

De S. C. heeft, behalve dat zij zelf haar penningmeester beoordeelt, rekening te houden met de meening der Geld-Commissie, zooals die telkenjare na het nazien der boeken enz. van den Penningmeester der S. C. blijkt, uit haar verslag dienaangaande aan het Hoofdbestuur. Het laatste verslag, verschenen in Mei 1934, eindigt als volgt: „Onze Commissie stelt U voor de Rekening en Verantwoording van Lasten en Baten der S. C. over 1933 goed te keuren, alsmede de begroting als boven vast te stellen, en den penningmeester zeer dank te zeggen voor zijn nauwkeurig en accuraat beheer.”